

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

M. Ant. Mvreti Variarvm Lectionvm Libri XV

Muret, Marc-Antoine

Antverpiæ, M. D. LXXXVI.

Liber VII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70864](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70864)

M. ANTONII MURETI

AD HIPPOLYTVM ESTENSEM,

S. R. E. CARDINALEM

ILLVSTRISSIMVM,

VARIARVM LECTIONVM

LIBER SEPTIMVS.

Sorores vxores ducere, num apud Athenienses licuerit.

CAPVT I.

PRELEGANS extat Æmilij Probi ad T. Pomponium Atticum libellus, quo Græcorum imperatorum vitæ mundissimo ac castissimo orationis genere explicantur. eum nuper cùm animi causâ euolueremus, in ipsa statim præfatione, quiddam deprehendimus, quod sane mirati sumus. Negat enim, Cimoni, summo Atheniensium viro, turpe fuisse, sororem germanam habere in matrimonio: quippe cùm ciues eius eodem vterentur instituto. Ego verò de Persis & aliis quibusdam barbaris nationibus sæpè id legeram: de Atheniensibus nihil tale, nisi ab eo, memineram proditum esse. Itaque cùm attentius de eo cogitare cœpissèm, quasque excutere memoriam meam; recordatus sum loci cuiusdam ex oratione, quam antiquissimus & nobilissimus orator Andocides aduersus Alcibiadem habuit: qui ex diametro, vt aiunt, cùm eo, quod ab Æmilio dicitur, pugnat. ostendit enim, eam ipsam fuisse causam, cur Cimon in exilium missus sit, tanquam legum contemptor. neque quicquam ei profuisse,

Mureti
 Lecture
 LIII
 25

fuisse, quod & ipse Olympia vicisset, & pater: veteres enim illos, non certaminum, aut victoriarum, sed legum & institutorum, in iudicando habuisse rationem. Andocidis verba si quis requirit, hæc sunt: *Ἀναμνηστέον ἅτις τὰς παλαιότητας, ὡς ἀγαθοὶ καὶ σώφρονες ἦσαν. οἵτινες ἐξ ἐστράτευσε Κίμωνος διὰ παρομοίαν, ὅτι τῆ ἀδελφῆ τῆ ἑαυτοῦ ἐφύλαξε. καίτοι ἔμνον αὐτὸς Ὀλυμπιονίκης ἦν, ἀλλὰ καὶ ὁ πατήρ αὐτὸς Μιλτιάδης. ἀλλ' ὁμοίως ἔδεν ἀπολογίζοιτο τὰς νίκας, ὅτι ἐν τῆ ἀγῶνι ἀλλ' ἐν τῆ ἐπιτηδεύματι, ἐνεργῶν αὐτῶν.* in vulgatis tamē libris *Κόνωνα*, non *Κίμωνα* legimus: quod mendum esse librariorum puto. ab aliis enim omnibus Cimonem vocari video. Neque pigebit emendare locum quendam è libro sexto Valerij Maximi, ubi de hoc ipso Cimone ita scriptum est: *Cimonis verò cuncta eunabula opinione stultitia fuerunt referta. eiusdem stultitia imperia salutaria Athenienses senserunt.* Ego autem non dubito, quin vox, *stultitia*, è posteriori loco delenda sit. Cimonis enim, non stultitiæ, dicit imperia Atheniensibus salutaria fuisse.

De consuetudine Græcorum non adhibendi honestas mulieres ad conuiuia virorum. Illustratus locus ex Eumachio Terentij: itemq; locus Ciceronis è libro primo in Verrem.

CAPVT II.

IN conuiujs liberius & hilarius ferè loqui homines solent: neque quisquam ita seuerus est, qui non inter vinum & epulas tum iocetur interdum ipse, tum libenter iocantes alios audiat. fieri autem vix potest, quin vacuo & soluto animo iocantibus non nunquam parum verecundum aliquid excidat: quodque si alibi diceretur, reprehensione merita non careret. quocirca prudenter olim Græcorum consuetudo muliebrem

sexum

Sexum à conuiuio amouerat: neque vlla in viro-
 rum symposiis accubebat mulier, nisi quæ quiduis non
 audire modò, verumetiam perpeti posset. videbant
 enim alioqui fore, vt aut matronalem virginamve
 pudorem libertas iocantium offenderet, aut iocandi li-
 bertatem illius habita ratio retardaret. Inde igitur est,
 quòd cum apud Terentium Thraso introduci iussisset
 in conuiuium Pamphilam, indignata Thais, minimè,
 inquit, gentium. In conuiuium tu illam? quòd enim
 suis integram eam ac pudicam reddere ac restituere
 cupiebat, vix id consequi posse videbatur, si hoc, quod
 postulabat miles, passa esset. Ex eadem etiam consue-
 tudine intelligendum est id quod apud Ciceronem li-
 bro primo accusationis legitur. *Posteaquam satis calere*
res Rubrio visa est: Quaso, inquit, Philodame, cur ad nos
filiam tuam non intrò vocari iubes? homo, qui & summa
grauitate, & iam id ætatis, & parens esset, obstupuit homi-
nis improbi dicto. Instare Rubrius. tum ille, vt aliquid respon-
derei, negauit, moris esse Græcorum, vt in conuiuiis viro-
rum accumberent mulieres. hic tuus alius ex alia parte. Enimue-
ro ferendum hoc non est. vocetur mulier. & simul seruis suis
Rubrius, vt ianuam clauderent, & ipsi ad fores assisterent,
imperat. Quod vbi ille intellexit, id agi, atque id parari, vt
filie sue vis afferretur, seruos suos ad se vocat: his imperat,
vt seipsum negligent, filiam defendant. Nam quod non
nullos ceteroqui non ineruditos homines opinari vi-
deo, id tum à Philodamo pro tempore confictum esse:
quantopere in eo fallantur, vel de his, quæ subiciam,
nobilissimis oratoris Isæi, quem veteres Demosthenicæ
in dicendo facultatis fontem vocarunt, verbis cogno-
sci potest. ita enim loquitur in oratione, qua de Pyr-
rii cuiusdam hereditate contenditur. Καίτοι ἐδὴ πῶρ ἐπὶ
γαμετῆς γυναικὸς ἐδὲ τίς ἂν κωμιάζεν τολμήσας, ἐξ αὐτῆς γαμεταὶ
γυναῖ-

Micreti
 nis Lectiones
 LIII
 28

γυναικίς ἐρχομαι μὲν ἄνδρῶν ὅτι τὰ δεῖπνα, ἐδὲ τὰ
 δεῖπνῶν ἀξίωσι μὲν ἄλλοτριῶν, καὶ ταῦτα μὲν ὀπιπύλαται.
 Romani autem innuptas modo virgines, quod quorundam
 dem sciam, à conuiuio amouebant: quod hæc Varro-
 nis verba ostendunt: *Virgo de conuiuio abdicatur id est*
quod maiores nostri virginis acerba aures Veneris vocant
imbui noluerunt.

Euripidus locus in Medea correctus & declaratus.

CAPVT III.

I NTERPOSITA iurifurandi religio in obserua-
 tionibus conuentionibus homines plerunque diligentius
 res facit, quanquam enim boni viri est fidem seruare
 etiam nullo eiusmodi vinculo alligatam: contingit
 tamen videmus, vt sæpe causam aliquam reperiant,
 qui ea quæ reciperunt, præstare nolunt: cum in
 quæ affirmatè quasi deo teste promissa sunt, nemo
 facere, nisi planè impius, solear. itaque prudenter
 callidè apud Euripidem Medea, cum Ægeus tutam
 apud se hospitium fore proficississet, non temerè tamen
 ei statim fidem habere vult: sed illud ipsum iureiuran-
 do sibi confirmari petit. quod cum ille miraretur, qua-
 reretque ex ea, an non sibi fideret: ita vafra & astuta
 mulier respondens inducitur:

Πέποιδα. Πελίε δ' ἐχθρός ἐστί μοι δόμοιο,
 Κρέωντε. τέτοις δ' ὀφείλοισι μὲν ζυγείε,
 Λυγροὶ ἐ μὲθ' ἂν ἐν γαίης ἐμῆ.
 Λόγοις δ' συμβάε, καὶ θεῶν ἀνάμοτοιο,
 Φίλοιο ἦσθε αὖ, καὶ ἀπικρυκόμεσθε
 Οὐκ ἂν πείθοιο. τὰ μὲν γὰρ ἀδελφῆ,
 Τοῖς δ' ὀλέβος ὄσσε, καὶ δόμοιο πικρῆνικῆς.

qui quidem versus & aliquot loci deprauati vulgò le-
 guntur, & à Scholiaste, mea quidem sententia, non in-
 telliguntur.

telliguntur. ego igitur ita eos interpretor. Fido equidem tibi. ceterum inimica mihi est Peliae domus: itemque Creon. *πέποις δ*, nempe Peliae & Creonti: *ἀγνοῦν* *ἐπὶ ἐν γαίης*, si venerint, cupientes me à finibus tuis abducere: *ἔμεθ' ἂν*, tu id non permittes, neque me eis trades: siquidem iureiurando solem mihi tuam obligaveris. At si nudis tantum sermonibus mecum conueneris: (hoc enim est, *λόγοις δ' ἠμιβασ*) neque deos testes adhibueris: tum te fortassis amicè cum illis geres, neque stabis iis, quae inter nos conuenta erunt. ea enim vocat *ἐμπυροῦ ματα*. addit deinde causam probabilem, cur vereatur, ne ita eueniat. Cum autem vulgo legatur *μεθείου*, aut *μεθείς ἂν*, vbi ego legendum censeo, *μεθ' ἂν*: & *ἀνάουτο*, vbi ego, *ἀνάουτο*: quantum ea res *ἀμχαρίαν* Scholiastæ obiecerit; quamque longè eum à poëtae sententia abduxerit: dicerem, si liberet ostentare me in exagitandis aliorum erroribus. nunc eo ingenio sum, ut id, quod mihi verum videtur, nudè ac simpliciter proponere, satius ducam.

Quid intersit inter imperium patris & domini. Emen-
dati Afranij versus apud Gellium.

CAPVT IIIII.

MVLTVM interesse inter imperium patris & domini, longèque alia ratione regendos esse liberos, alia seruos, multi & philosophi & poëtae veteres tradiderunt. nam seruilis quidè animus naturali quodam dominorum odio imbutus, coërceri ferè, nisi malo, non potest. liberi, quos cum parentibus arctissimo caritatis vinculo natura copulauit, officii sunt, & obsequio, & benevolentia deuinciendi. sed habendus diligenter est modus. neque enim laudandi sunt, qui ita indulgenter filios habent, ut ad omnia eorum peccata

L conni-

at. Mureta
ria Lectione
LII
28

coniuuant: qualis à Terentio inducitur Mitio: male
 que minus si qui se eis præbent inhonestarum libidinis
 administratos, & quod ait apud Euripidem Medea
 trix, *ἡμαρτινὸν οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἄλλο*. Ut fugiamus
 proponuntur illa in theatris, non ut imitemur:

Omnes parentes Libere liberis suis

Obsequelam facient, qui auscultabunt mihi:

Quippe qui magis amico utantur gnato, & beneuolenti.

Atque ego me id facere studeo: volo amari à meo.

Volo mei patris me similem, qui, causa mea,

Nauclerio ipse ornatus per fallaciam,

Quam amabam abduxit à lenone mulierem.

Neque puduit eum id ætatis sycophantias

Struere, & beneficiis me emere gnatum suum sibi.

Eos me decretum est persequi mores patris.

Nam me hodie orauit Argyrippus filius,

Amanti ut facerem argenti copiam sibi.

Et id ego per cupio obsequi gnato meo.

Volo amoris obsecutum illius. volo amet me patrem.

Flagitiosa quidem illa sunt, & à paterna lenitate nimis
 quantum abhorrentia, an verò si quis pater filium à
 brachio, aut crure, aut aliqua corporis parte debiliore
 inutilemque reddat, teter & immanis habeatur: non
 animus, quo nihil est diuinius, detorquebit, deprauabit
 corrumpet, hunc lenem, atque indulgentem putemus: ego
 verò immitem potius, & crudelem nominauerim. non
 herclè minus, quam si desipienti ac deliranti, & meo
 vitio mortiferum venenum petenti pro cibo, præbeatur,
 ei que se nihil negare posse dicat. Satis sit errantes
 admonere, & admista blanditiis seueritate in viam
 reducere, lapsos erigere, ignoscere: non scire, non de
 mo excludere, non in manibus & compedibus habere
 præcipitare quidem labantes, & suapte sponte ruentes
 in exitum

in exitium impellere, non comitatis est, neque clementia, sed crudelitatis, & dementiæ: neque hoc qui faciunt, benigni patres, sed importunissimi filiorum suorum hostes sunt iudicandi. Pari quoque propemodum in vitio sunt, qui ad illam summam veritatis normam exigere omnia, quæ à liberis fiunt, volunt: neque fas putant, inconsultam illam & improvidam aetatem usquam offendere, & illectam blanditiis voluptatum à rationis præscripto deflectere: cum senes quoque ipsos, quibus multo facilius est domitas & compressas libidines habere, non nunquam tamen abripi earum æstu, neque *ἀρδάν τὸν νεῦν* perpetuò tenere posse videamus. Illi ergo superiores à filiis pro amore contemptum ferunt, nunquam enim contemptum cognita nequitia effugit. hi, quibus, naturæ lege, vita ipsa cariores esse debuerant, eis inuisos se, odiososque reddunt: & illud consequuntur, ut filij paternæ vitæ finem, suæ principium putent fore. Iam qui ne liberis quidem carus sit, eum consentaneum est, ne ceteræ quidem familiæ carum esse. Cui autem dulce quicquam esse possit in vita, qui se vivere tota sua domo non inuita?

Θάνητι δὲν, εἰ μὲ πάντες εὐχρηταί δυνείν.

neque ille, non malè, nam quid miserius, quàm ita vivere, ut neminem videas, qui te saluum velit? quod consequuntur illi, ut dixi, qui metu potius, quàm reuerentia quadam, filios in officio continendos putant. Itaque præclare Afranius:

Horumce parentum est vita bilis liberis,

Qui malunt metui, quàm vereri se à suis,

cuius versus eò libentiùs adduxi, ut emendarem. apud Gellium enim mirabiliter deprauati leguntur. Quare neque exultanti iuuenum libidini frena laxanda sunt:

de Mureti
via Lectione
LII
28

neque ferox aetas duriore, quam par est, imperio
gis etiam exasperanda: sed ea utendum dexteritate,
ij qui reprehenduntur ipsi, non odio sui, sed amore
potius & benevolentia id fieri sentiant: omninoque
ita temperanda omnia, ut & ab odio severitatem
mitas vindicet, & à contemptu severitas comitatem.

Emendatus Varronis locus, qui citatur à Nonio.

CAPUT V.

A S S E vinum: asse pulmentarium. sed eas, quò natura
aurigatur, non necessitudo. Ita planè citantur haec
verba Varronis à Nonio: nisi quòd librarium vitium
sedeas, coniunctè legitur pro, sed eas. Mirum est
tem, Victorium, qui hæc verba diligenter consideravit,
uit, eorumque sententiam satis commodè expectavit,
non vidisse, magnum in eis adhuc hære vitium, quò
que tale, ut sententiam planè absurdam & ineptam
ficiat. nam quid est tandem, quò natura aurigatur
non necessitudo? aut quò aurigatur natura, nisi
etiam necessitudo? puto autem tres primas litteras
timæ vocis ab aliquo librario sine causa geminatas
se, hoc modo: nec necessitudo. deinde illud, nec, mutatum
esse ab aliis in, non. ut planè ita legendum sit. Asse
vinum: asse pulmentarium. sed eas, quò natura aurigatur
necessitudo.

*Ab igne ad vitam crebrò tralatas esse multas ab antiquis
scriptoribus voces.* CAP. VI.

I G N E A naturæ esse animum, plerique veteres
diderunt. adducebantur autem in eam opinionem
quòd calore foueri, & vegetari omnia viderent: ut
quòd frigere cadavera: vnde & frigidam vitam
dixit Lucretius. Sed & mouetur per se ignis, & pal
turi: qu

tur: quæ certo quodam modo propria animalium sunt. ergo ex ea opinione multa loquendi genera fluxere in quotidianam loquendi consuetudinem. nam extinguendi verbum, quod in igne proprium est, etiam in animalibus dicitur. vt, — *natumq; patremq; Cum genere extinxem. & animam extinguam seni.* & viuere, ab iis quæ animata sunt, ad ignem transfertur. Plautus:

Nam si ignis viuet, tu extinguere extempulo.

& Horatius *viuas lucernas* dixit, *accensas:*

Viuaq; producent lucerna,

Dum rediens fuget astra Phœbus.

quod autem mihi rarum in primis visum est, etiam interfectum torrem pro extincto Accius dixit. eius enim extant hi versus Meleagro:

Tum suum vitæ finem, ac fati internecionem fore
Meleagro, cum torris esset interfectus flameus.

Correctus locus è primo Rhetoricorum Aristotelis. item locus Callimachi ex hymno in Apollinem.

CAPVT VII.

ARISTOTELES libro primo De Arte dicendi, ubi felicitatis partes percenset, *eúneliar*, id est, vt Victorius eruditè & eleganter interpretatur, bonam commodamq; senectutem in eo positam esse dicit, vt & tardè senescat quis, & sine dolore ac molestia senescat: nam neque quem citò deserit iuuentus, feliciter senescere dicendus est; neque is, cuius ingrauescentem ætatem magni dolores molestiæque comitantur. In iis autem verbis, quæ statim apud Aristotelem sequuntur, vitij aliquid inesse arbitror: neque Victorij aut scripturam, aut interpretationem ea in parte probō. Ille enim legit: *Εστὶ δὲ καὶ ἐν τῷ σώματι ἀρετὴ, καὶ τῷ ψυχῆς καὶ ἀνοσῶν ἢ ἀν, μὴ δὲ ἰσχυρὸς, καὶ ἔστι ἀπαθὴς, καὶ δὲ*

L 3 ἀλυτῶν

at. Mureti
via Lektion
LII
28

ἄλυπός, καὶ πολυχρόνιος, ἕτ' ἂν ἐπιτυχῆς διαμείνεν αἰ. quibus ex verbis quam sententiam efficiat, ex ipsius commentario perspici potest. ego autem ita legendam esse: *ἢ ἄνοστος ἢ ἄν, μηδ' ἐπιτυχῆς, ἢ ἔσται ἀπαθῆς, ἢ ἄπτος, καὶ πολυχρόνιος ἂν δὲ τύχης διαμείνεν αἰ.* cum dixisset, ad ἐπιτυχίαν concurrere oportere cum corporum fortunæ bona: causam statim addidit, cur vitæ que necessaria essent. nam & nisi qui prospera vitæ valetudine, integrisque sit corporis viribus, is vitæ ἄθης sit, fieri prorsus non potest: & cui parum amica fortuna sit, neque vacare molestiis poterit, neque vivere. multa enim fortuito obici possunt, quæ parum magnas & graues molestias afferant, partim etiam vitæ spatium contrahant. hoc est igitur quod ait, *τύχης ἕτε ἄλυπον, ἕτε πολυχρόνιον διαμείνεν οἷόν τε ἔσθ.* Eodem propè modo memini correctum olim esse ab I. Aurato, homine doctissimo, mihi que amicissimo, verbum quendam Callimachi ex hymno in Apollinē qui cum vulgo ita legatur:

Οὐδ' ὁ χροὸς τ' Φοῖβον ἐφ' ἐν μόνον ἡμῶν ἀείσει.

Est ἢ ἐπιτυχῆς πρ. ἂν ἔσται Φοῖβον ἀείσει.

legendus est, ut is, quem modò dixi, vir eruditissimus admonuit, hoc modo:

Est ἢ ἐπιτυχῆς. τίς ἂν ἐβρα Φοῖβον ἀείσει,

hoc enim dicit poeta, neminem esse usque eò rudem & indisertum, cui non facillimum sit laudare Apollinem. nam ita multa in eo laudanda esse, ut nemi, et infantissimo quidem, qui eum celebrare instituerit, deesse possit oratio.

Conatus emendandi duos locos è tertio libro Aristotelis

De Arte dicendi,

CAP. VIII.

SVMVM studium adhibere debent, quicumque saliquid dicendo persuadere meditantur, in ipso dicendi

cendi artificio occultando & obtegendo. natura enim comparatum est, vt facilius assentiamur iis, qui ita vti nature impetus fert, loqui videntur, quàm illis, à quibus naturalem illum cursum arte quadam inflecti opinamur. etenim veritatis, vt ait Euripides, simplex est oratio. quo fit, vt quicumque ab illa naturali simplicitate discedunt, veniant nobis in suspicionem, quasi decipere nos, ac circumscribere moliantur. Sapienter igitur à dicendi magistris præcipitur, summam artem in arte dissimulanda sitam esse. quod Aristoteles libro tertio his verbis complexus est: Διὸ δ' εἰ λαμβάνειν, πεινῶντας, ἢ μὴ δοκεῖν λέγειν πεπλασμένως, ἀλλὰ πεφυκότως. ἴσῳ γὰρ πεινῶν, ἐκείνο δ' ἰσὺν ἴσιν. ὡς γὰρ σπεῖος ἑπιβελδύοντα διαβάλλον. Quæ verba exponens optimus interpretum, ait, verbum διαβάλλον alio quodam modo accipi, quàm plerunque solet. cum enim διαβάλλεις vsitate dicatur pro eo quod est criminari, aut calumniari, hic valere idem, quod malè animo affectos esse. ego autem, quod bona ipsius venia dictum sit, nunquam id verbum eam vim habere arbitror: neque sanè eo loco quem ipse ex Plutarcho protulit, declarationem illam villo modo confirmari puto. potius autem crediderim, erratum esse à librariis, qui διαβάλλον scripterint, cum scribendum esset διδραβέν. ac ne illud quidem pigebit admonere: paulo supra eum quem modò recitauimus, locum, vbi in vulgatis libris legitur, ἐν ἧ τοῖς φιλοῖς λόγοις πολλῶν ἐλάττωσιν mihi quidem legendum videri, ἐν ἧ τοῖς φιλοῖς λόγοις πολλῶν ἐλάττω εἰσίν. ipsa enim orationis ἀκρίβεια, nisi valdè fallor, aliter constare non potest.

Mureti
via Lektionen
LIII
25

Illustratus locus è primo Topicorum Aristotelis.

CAPVT IX.

QUODAM loco è primo Topicorum Aristotelis vis particulae *καρὸς* non satis è Latinis interpretibus percipi potest: vbi sic philosophus loquitur: *ἡ λαοθάνατος δ' ἡμεῖς, ὅτι τὰ καρὸς τὸ ἴδιον, καὶ τὸ γένος καὶ τὸ βέλτιον πᾶντα λεγόμενα, καὶ καρὸς τὴν δεξιὰν ἀεὶ μὲν ἐκείνου.* Non enim vertendum est, ita vt illi faciunt, ad proprium, ad genus, ad euentum, ad definitiones: sed, aduersus. Hoc enim docet philosophus: quæ argumenta adferri solent ad docendum aliquid non esse alicuius proprium, aut euentum, aut genus, eadem valere aduersus definitiones. Nam vt, si quid non recipiatur proprium non est, ita neque definitio. & si doceatur genus non esse, quod in definitione pro genere positum est: ipsa quoque definitio perimitur. quin etiam si quid ostendatur eorum quæ ad definiendum adhibita sunt, *καὶ ἀπορροῦν*, tolletur definitio: cum in tollendis etiam euentis eadem ratio valeat. est autem ita dictum *καρὸς*, vt in illis, *καρὸς Δεσπίνω, καρὸς τὸ Φιλίππου ἐπιπέλω, & similibus.* Sic & libro secundo τὰ *καρὸς τὸ δέον* vocauit ea, quæ ad oppugnandam *δέον* valerent.

Correctus & illustratus locus è secundo Topicorum.

CAPVT X.

SI QUANDO thesis nobis aliqua impugnanda sit, quæ sterilis, vt ita dicam, & ieiuna sit, neque magnum vllum habeat campum, in quo excurrere possit oratio: qua ratione huic incommodo occurrere ac morderi debeamus, copiosè Aristoteles libro secundo Topicorum docet. inter cetera autem quæ ponit apta & accommodata ad orationem in planum ac patentem locum

locum ex illis angustiis educendam, vafrum quoddam & callidum artificium detegit, quo sophistæ uti solent: ob idque locum illum sophisticum vocat: τὸ πρῶτον enim planè, non τὸ δεύτερον, eo loco legendum videtur. id erat huiusmodi. habebant sophistæ meditados ac paratos multos diuersis de rebus communes locos. in iis & ornamentorum & argumentorum omni genere abundabant. ergo si fortè in suis illis ἐπιδείξασθαι, quæstio incidereat quæpiam, ad quam ipsi tractandam minus instructi forent, quacunque via poterant, abducebant disputationem à re proposita ad vnum aliquem è locis illis communibus, in eoque postea sese iactabant. Id quatuor modis fieri potest. quorum priores duo neminem dedecent: tertius habet aliquid sophisticum: ideoque parcè ac modicè eo utendum. quartus autem continet apertam significationem impudentiæ. quare totus sophisticus relinquendus est. Primus modus est, cum eorum quæ à nobis sumuntur ad euertendam thesion, aliquid negatur ab aduersario. ita autem res fert, ut ad id ipsum, quod negatur, tractandum instructiores simus, quàm ad eam, cuius causa id sumptum erat, quæstionem. tunc enim licebit, diis hominibusque approbantibus, quanta maxima poterimus orationis vbertate ac copia versari in eo confirmando quod negatur. Exempli causa. finge, disputari inter duos de summo bono: quorum vnus in voluptate illud ponendum esse defendat: alter eam sententiam impugnet. hunc autem ponamus, non valdè tritum esse in ea parte philosophiæ, quæ format mores: sed in phisicis egregiè exercitatum. nempe igitur ad propositam quæstionem, quæ ethica est, non poterit ei magna vis argumentorum suppetere. quod si quid phisicum ageretur, haberet, vbi facultatem ostentaret suam.

at. Mureti
via Lektion
L 10
Z 5

suam. accingit se tamen ad disputationem: in eamque
 ingreditur hoc modo. Motionem omnem imperfec-
 tum quiddam esse. quare voluptatem, cum motio sit,
 esse etiam imperfectum quiddam: neque dignandum
 summi boni nomine. Neget ille alter, quod prioris phy-
 sologismi initio sumptum est. omnem videlicet motio-
 nem esse imperfectam. quis inficiari audeat, voluptate-
 m impugnantem licere, transferre orationem ad demon-
 strandum id quod negatum est? pandet igitur vela,
 emergens ex illo, in quo deprehensus erat, fretu, in ce-
 plicanda vi ac natura motionis, pleno mari fertur
 quippe. est enim ea tractatio Physicorum. Altera re-
 tio his verbis ab Aristotele exponitur: *ὁμοίως ὅτι ἢ ἐπι-
 παραγωγῶν πρὸς τι διὰ τὰ κειμένους ποιησάμενος, ἀναρπείν ἐπι-
 γῆ. τότε γὰρ ἀναρπείνεται, ἢ τὸ ἀποκείμενον ἀναρπείν*. quae
 verba magna negotium facefferunt Alexandro. non
 enim sanè vocemus eruditum illum interpretem,
 non suo, at vsitato tamen nomine. cuius quae hoc
 loco sit ἀμυχανία, videre est. ego autem, cum ab eo
 dissentiam, non constitui contentiam ipsius referen-
 petant eam è libro, qui volent. meam proponam: ut
 cui placuerit, eam sequatur. Primùm igitur Aristo-
 telis verba ita legenda censeo: *ὁμοίως ὅτι ἢ ἐπι-
 παραγωγῶν πρὸς τι διὰ τὰ ἀποκείμενους ποιησάμενος, ἀναρπείν ἐπι-
 γῆ. τότε γὰρ ἀναρπείνεται, ἢ τὸ ἀποκείμενον ἀναρπείν*. In quo
 ne quis fortè aliter putet, profiteor, me vnam tantum
 litteram ex me mutare esse ausum. nam quòd προ-
 παραγωγῶν, scripsi ἀπαραγωγῶν coniectura ductus, ut ve-
 rum fatear, feci. ἀποκείμενος, vbi vulgo legitur κει-
 μένος, apud Alexandrum repperi. idque melius visum est
 propter id, quod sequitur: *ἢ τὸ ἀποκείμενον ἀναρπείνεται
 ποιησάμενος*, pro ποιησάμενος, antiqua scriptura est. ut
 apparet ex eodem Græco interprete. vnam autem loco
 cetera

teram mutare, non nimis improbum, neque inuerecundum esse arbitrō. Nunc dicam, quam subesse his verbis sententiam putem. In illa superiori ratione, abducebatur disputatio ad antecedentia: hinc ad consequentia abducitur. ait enim, si non satis multa nobis occurrant argumenta, quæ propriè pertineant ad labefactandam thesin: videndum esse; num quid ex ea consequatur, quod multis argumentis impugnare possumus. licebit enim eò traducere disputationem: cum, si quid alicui consequens est, euerso eo, id quoque unde consequitur corruat. Exempli gratia. si quis disputet aduersus eos, qui animos cum corporibus interire censent: & ostendat, eo, quod illi volunt, posito, omnem cultum diuinum, atque omnem religionem funditus sublaturum iri. Deinde nactus dicendi campum, ostendat, quanta confusio ac perturbatio omnium rerum, quanta generis humani miseria & infelicitas consecutura sit, sublata religione. quæ si vel cogitatu horrenda sunt: exterminanda quoque est è mentibus hominum opinio illa, quæ animos mortales facit. eodem modo licebit, differrentem aduersus necessitatem fati, ostendere, si ea sit, superuacaneas esse leges: tum disputare amplè ac copiosè de legum dignitate, ac præstantia: & quantopere sint necessariæ; utpote quibus, tanquam neruis, hominum societas deuincta teneatur. Hanc ego germanam esse Aristotelis sententiam existimo: eamque facillè ex ipsius verbis elici, ad eum, quem dixi, modum emendatis. Tertius modus est, cum videtur quidem is, qui disputationem aliò deriuat, necessariò id facere: neque tamen facit. ut si quis disputaturus de motibus animi: repetat sermonis principia ab iis, quæ de motu apud Physicos disputantur. videbitur enim auditoribus non acutissimis aliquid, quod

at. Metret
via Lektion
LIII
28

quod ad rem faciat, dicere; cum de motu vitæ agatur, ac tum maxime, si aduersarius eorum aliqui negauerit. Illud autem præteriens admonebo: in hoc loco explicando, vbi apud Aristotelem legitur, ἐπιτομή ἐπιτομῆς ἐπιτομῆς, mihi legendum videri, εἴτε ἀπὸ ἐπιτομῆς ἐπιτομῆς. Quartus modus est, qui neque necessitatem, neque necessitatis similitudinem habet vllam. quod sit, si πρὸς ἀντιπαλάξῃ inter disputandum exciderit sollicitudinis, aut falsa historia, aut aliquid tale: & tu in eum virgeas.

Emendati loci aliquot è libello Q. Ciceronis De Petitione consulatus. CAP. XI.

NUNC, quia non omnes eadem iuuant: esse quæ κατ' ἐπέκειντο τὸ Εὐεπίθειον, μεταβολὴ πάντων γινώσκοντες, omittamus paulisper Aristotelem: & alios leuiores operæ scriptores, quoad possumus, adiuuemus. Et autem in omni re laudabili atque honesta, etiam non consecuta operis effectione, voluntatis laudanda pro pensio, ac quoniam M. Tulij libros à mendis iam aliquot vindicauimus: volumus quidem certè, Q. etiam Tullio eius fratri præstemus idem officium: & quem illius vnicum habemus de petitione consulatus commentariolum accuratissimè atque artificiosissimè scriptum, operæ aliquid in eo purgando sumamus. Igitur ex ipso quidem limine ac vestibulo mendum vnum sustulimus iam, iis in Scholiis, quæ annò in Propertium edidimus. cum enim vulgo ita legatur, *Et si omnia suppetunt, quæ consequi ingenio, aut vsu homines, aut diligentia possunt.* docuimus, vocem, *homines*, temerè additam, & illud, *consequi*, παρρητικῶς positum esse. paulò post autem vbi fratris amicitias generatim enumerat: ita legitur, *Deinde & amicorum multitudo, & generatim*

appareant. habes enim ea, quae noui habuerunt: omnes ferè publicanos, totum ferè equestrem ordinem, multa praeterea municipia, &c. quo loco, quin isti *παιδολέτορες*, qui praeclearas suas glossas ubique inferciebant, verbum habuerunt, de suo addiderint, neminem, considerata re, dubitaturum opinor. Nam qui tandem illa noui habuerant? aut quid magni erat, ea habere Ciceronem, quae noui habuissent? Noui igitur, priore syllaba producta legendum est: ut sit: *ἐχρησθη δὲ ἐγὼ δα*: non autem, *ἐχρησθη δὲ ἐγὼ οὐ καυοί*. leuiusculum hoc est, quod dicturus sum: sed dicam tamen. nulla est enim tam parua macula, quam, non pulchrum sit, è bonis libris eluere. ubi ergo est, *Iam P. Galbam, & L. Casium*: pro, *Iam*, legendum puto, *Nam*. Illud grauius. quòd cum exposuisset multas causas, ob quas Antonium Cicero pro nihilo putare deberet: de Catilina ingrediens loqui, ita scribit: *Atque verò, dii boni, quo splendore est? primum nobilitate eadem. num maiore? non: sed virtute.* Iidem autem illi stercorei glossographi, quos glossis suis aliquid aliud facere, non libros contaminare oportebat: ad illa verba, *Primum nobilitate eadem*, auctarium addiderunt, *qua Catilina*. atque ita fuere bardi, ut non animaduertent, de ipso Catilina sermonem esse. Nam illa, quae sequuntur, *Quamobrem qui inanius umbram suam metuit*, corrupta esse video: quomodo emendari debeant, non video. Venit mihi quidem in mentem aliquid: sed nihil satis firmi. nemo autem, qui praestat quod potest, quòd quaedam non possit, reprehendus est.

Ex eodem libello emendati aliquot loci.

CAPVT XII.

NON eos modò, qui corruptos praestantium scriptorum locos emendant, praecclare operam suam poner

Mureti
via Lectione
LII
28

ponere arbitror: verum illos quoque, qui, cum aliud nihil possunt, eos indicant; proponunt enim hominibus ingeniosis, & copiosa veterum codicum suppellectile instructis, materiam, in qua se exercent: eosque excitant ad aliquid excogitandum. quod nunc faciam: locumque indicabo, ex eodem illo libello, qui sine dubio corruptus est. quomodo corrigi debeat, diuinabit fortassis alius. *Deinde ut quisque optimus, ac maxime domesticus, ut is amet, quisque fidelissimum esse te cupiat, vade elaborandum puto: tum ut tribules, ut vicini, ut clientes, ut denique liberti, postremo etiam seruitus.* Huius periodi prima pars ita deformata est, ut, quid sibi velit, suspicari potius, quam intelligere, liceat. in extremo autem, ubi est, *seruitus*, legendum censeo, *serui tui*. Sequitur. *Nam ferè omnis sermo ad forensam famam à domesticis emanat auctoribus,* quæ verba ut integra & incorrupta sunt, ita deprauata & malè distincta, quæ sequuntur, *Deinde instituendi sunt cuiuscunque generis amici ad speciem hominis illustris honore ac nomine: qui etiam si suffragandi studia non nauant; tamen asserunt petitori aliquid dignitatis ad iustitiam obtinendam.* Magistratus, ex quibus maximè consules, deinde tribunos plebis ad conficiendum centurias homines excellenti gratia, qui tribuent centurias, & cetera. Spero, omnes homines mihi assensuros, nullam omnino idoneam sententiam ex iis verbis extundi posse. Ego autem puto eum facere tria genera amicorum: vnum, ad speciem: alterum, ad iustitiam obtinendam: si quis fortè competitorum malis artibus eum deiicere moliat: tertium, ad conficiendum centurias. ac, ne longum faciam, ita legendum censeo. *Deinde instituendi sunt cuiuscunque generis amici. Ad speciem, homines illustres honore ac nomine: qui etiam si suffragandi studia non nauant, tamen asserunt petitori aliquid dignitatis.*

gnitatis. Ad iustitiam obtinendam, magistratus: ex quibus maxime consules, deinde tribuni plebis. Ad consociendum centurias, homines excellenti gratia. Illud autem, Qui tribuent centuriam, alterius periodi principium est. quæ ne ipsa quidem vitio vacat. Haud ita multò infra, in eodem libello ita legitur: Et omnino, quoniam eo genere amicitiarum petiitio tua maxime initiata est, quod caussarum defensionibus adeptus es, &c. Ego pro initiata, libenter legerim, innixa, Paulo post: Et quemadmodum memini, quòd nulla in re illis vnquam molestus fuisti, sic cura, vt intelligant, omnia te, quæ ab illis tibi deberi putaris, ad hoc tempus reseruasse. Sed quis est, qui cum illas sermonis sordes videt, Memini, quòd nulla in re fuisti molestus illis, non clamet, δὲ τι μοι λενάετω; Vox illis, abest à quibusdam olim impressis libris. vnde mihi verisimile sit, ita legi debere: Et quemadmodum nemini vlla in re vnquam molestus fuisti, &c.

Ex eodem libello emendati aliquot loci.

CAPVT XIII.

PRÆSERTIM cum id tibi casus afferat, vti tecum petant, quorum amicitia aut contemnenda, aut fugienda sit. ex eodem illo commentariolo sunt hæc: in quibus libentius ligerim, Vt ij tecum petant. at hoc non magni momenti est. Illud paulo grauius: quòd, rem honestam, scripserunt, vbi sine dubio scribere oportuerat, honestatem. Quis enim nõ offendatur, hæc legens? Hæc tu planè ab iis postulato, vt, quoniam nulla impensa per te alij rem honestam, alij salutem ac fortunas omnes obtinerunt. &c. Honestatem autem dicit dignitatem & existimationem. Assentior etiam homini eruditissimo Dionysio Lambino, qui ignoratione antiqui verbi

Mureti
via Lectione
LIII
25

verbi locum hunc ex eodem libro deprauatum indicat. Nam cum id petitur, quod honestè, aut sine detrimento nostro promittere non possumus: quomodo si quis roget, ut contra amicam aliquam causam recipiamus; bellè respondendum est: ut ostendas necessitudinem: demonstras, quam molestè feras: aliis te id rebus exacturum esse persuadas, neque enim censet ille, ibi legi debere, exacturum: sed exacturum. idemque ita legit versus illos ex Heautontimorumenos:

Ancillas, seruos: nisi eos, qui, opere rustico

Faciundo, facile victum exsarcirent suum.

vnum etiam locum Q. Ciceronis corrigam: qui in optimis omnium Manutianis libris asterisco notatus est: deinde aliò me conuertam. Ita ergo ibi legitur. *Præsertim cum multo magis irascantur iis qui negent, quam iis, quem videant. ea causa impeditum, ut facere quod promissit cupiat, si vllò modo possit.* Legendum autem videtur, *Quàm ei, quem videant, &c.* Errorem obiecit obliueta iam scribendi ratio. *Eij* enim scribebant, pro *ei*. & de eodem Genere cetera ad eundem modum.

Quod apud Ciceronem in Epistolis ad Atticum legitur, ἐν ἀντιρροῖς, vnde sumptum sit.

CAPVT XIII.

NOTVM est, Ciceronem in veteribus vtriusque linguæ poetis lectitandis multum fuisse: crebroque eorum modò integros, modò dimidiatos versus, modò etiam leuiter immutatos scriptis suis immiscuisse: quin & non nunquam vnâ aut alterâ vocem ab iis sumptam surpassere, quæ tamen facile ab hominibus in eodem studio tritis agnosceretur. Tale est, quod in Epistola quadam ad Atticum posuit, ἐν ἀντιρροῖς.

ἀνθρώποι. Cū enim diceret, se, si perfidelem haberet tabellarium, omnia de rep. scripturum planè: sin aliter esset, subobscurè quidē: sed tamen, vt Atticum facillè intellecturum confideret: *In iis*, inquit, *epistolis me Lelium, te Furium faciam. cetera erunt ἐν αἰνυμοῖσι.* Sumpsisse autem hoc videtur ex Euripide: apud quem in Rheso ita loquitur chorus:

Τὰ δ' ἐκ ἐν αἰνυμοῖσι σημαίνει κενός.
Σαρῶς γὰρ ἀνδρῶν συμμάχης δλωλότας.

Proverbium quoddam, quo Cicero De Senectute vsus est, ex Euripide sumptum esse.

CAPVT XV.

PRINCIPIVM libri De Senectute è primo Platonis πολιτειῶν propè ad verbum conuersum esse, nemo paulum modò humanior nescit. sed quod ibi dicentem facit Scipionem de quibusdam senibus, quibus ita odiola senectus esset, vt onus se Ætna grauius dicerent sustinere: id vnde sumptum sit, à nemine, quod sciam, proditum est. Eruditus sanè vir, ac multæ lectionis, qui tot millia παροιμιῶν vnum in corpus contulit, hoc non vidit. Est autem ex Euripide: apud quem *Ἡρακλῆς μαινομένῳ* chorus, qui è senibus constat, iuuentutem quidem celebrat ac prædicat: malam verò, vt veteres loquebantur, ætatem miris modis exagitat, eique multa mala precat. inter cetera autem, eam dicit onus esse Ætna grauius, quo perpetuò prematur senum caput. Versus hi sunt: qui tamen vulgo aliter leguntur. sed ego ita legendos puto:

ἀ ρεῖπας μοι φίλον.
τὸ δ' ἄνεως ἀχθος αἰεὶ
βαρύτερον Αἴτνας σκοπέλων
ὄν κερτὶ κῆρ.

M Sed

nt. Mikret
na Lektionen
LII
25

Sed & apud Plautum non rarò ita fenes de etate
vt de graui aliquo ac ponderoso onere loquuntur.

*Vt Cicero dixit, conficere famam, ita Græci dicunt
ποιεῖν ὄνομα.*

CAP. XVI.

IN dialogo De clavis oratoribus ita de Catulo
quitur Brutus: *Catulus erat ille quidem minimè
ctus, vt à te paulo est antè dictum: sed tamen suauitas
& lenis appellatio litterarum bene loquendi famam con-*
cerat. Videtur autè hoc loquendi genus, quo res que
piam alicui famam conficere dicitur, à Græcis
nasse. Socrates quidem certè apud Platonem in Apo-
logia eo vtitur. cum enim dixisset, mirum non
videri posse, si nulla in re ceteris antecellebat, quæ
tandem ipsi tantam famam, tantamque inuidiam
conciliare potuisset: *Ego verò, inquit, conabor demo-*
strare vobis, quid mihi & famam & calumniam con-
ferat. Verba, quibus hoc dicit, hæc sunt: *ὃ ἐγὼ
πειράσομαι ἀποδείξαι, τί ποτ' ὄντι τὸτο, ὃ ἐμὸν πεπρωμένον
τε ὄνομα, καὶ τὸ διαβολικόν.*

*Quod Theopompus de Lacedæmonis dixit, idem de
fortuna quoque meritò dici posse.*

CAP. XVII.

EVOLVEBAM nuper Theodori cuiusdam Me-
tochitæ librum, cuius mihi copiam fecerat homo
cum philosophiæ ac Theologiæ scientia præstans, tum
ita comis atque amabilis, vt eum ipsæ suis manibus
Gratiæ finxisse ac composuisse videantur, Sixtus Mo-
dices Dominicanus. continet autem liber ille ce-
tum viginti non sanè contemnendas variis de rebus
disputationes Græco sermone conscriptas: quarum
vna reperimus hæc quæ subiiciemus in fortune in-
stabilitatem

stabilitatem atque inconstantiam non inurbanè, neque illepidè dicta : quæ nobis causa fuit, cur ea hoc loco proponeremus. Theopompus historicus aculeata Lacedæmonios oratione perstringens, improbatum eos mulierum cauponam exercentium similes esse dicebat. quæ hospitibus ad se diuertentibus vinum initio & gustatu suaue, & vsu salubre præbent, callidè id astuteque facientes, vt argentum ab eis eliciant. postea verò aliud infundunt vile, & corruptum & acidum, eoque ipsos vt cogunt. Sic enim & Lacedæmonios initio eius belli quod aduersus Athenienses gesserunt, callidè fecisse, vt ceteros Græcos, tanquam suauissimo poculo oblato, allicerent; cum quasi tabellis publicè propositis profiterentur, ac promulgarent, cupere se Græciam à dominatu Atheniensium vindicare. post autem eis amarissima & infurauissima pocula miscuisse, refertæ vndique molestiti vitæ, & negotiorum acerbissimos dolores inuentum : cum præficerent ciuitatibus Xuiros, & præfides importunissimos, qui eas tyrannico imperio premerent, agerentque ea quæ asperrima perpessu, planeque intolerabilia essent. Sed enim quod Theopompus de Lacedæmoniis dicebat, id meo quidem iudicio de hominum fortuna conuenientius dici potest. quæ quidem multis initio obuiam sese ferens, miris eos ad se blanditiis allicit, tum inani præsentium successuum lætitiâ cõplens, tum spe ita semper in posterum fore. vbi autem inhiantes sibi homines sua leuitate in altum sustulit, sæpè eis præter opinionem maximas exhibet difficultates. non numquam etiam illos, qui futura non prospicientes, magnos spiritus, ipsius inflati fauore, conceperant, deserit : non aliter, quàm dolosus quispiam, & perfidus itineris

M 2

comes

nt. Mureti
via Lektionen
LII
28

comes, qui quibus maximè in locis societate, & vici-
bus, & mutua defensione opus est, ibi potissimum
giens confisum sibi comitem derelinquit. Ita
Theodorus: cuius liber cùm adhuc diuulgatus
fit, iudicauit, si hæc ex eo pauca describerem, non
lam me à studiosis gratiam initurum. Sed Phru-
chtus in Lyfandro hoc ipsum narrans, Theopompum
hunc comicum vocat.

Ciceronis è Lucullo correctus & declaratus locus.

CAPUT XVIII.

EXPERIRI libet, ecquid opera mea corrigi
sit locus quidam è Ciceronis Lucullo, quem
deprauatum esse constaret, exstiterunt etiã alij,
emendare vellent: sed eos, quod petebant, assecuti
non puto. habetur autem ibi sermo de iis qui ab
eunte adolescentia ita se alicui disciplinæ philosopho-
rum addixerant, vt eius omnia placita ac decreta
querentur: & vt Vlysses Homericus ait, solum Tri-
siam apud inferos sapere, ceteros *οὐκ ἴδοντες*, ita ipsi
qui ex eadem essent hæresi, iis veritatem patere
ceteros omnis vagari temerè, & huc illuc à vero
ferri iudicarent. negat autem id eos statuere potuisse
non enim aliorum cognouisse rationes: vt, omnibus
diligenter examinatis ac perpensis, constituerent, qui
tandem vna cunctæ aliæ præponderarentur. Scimus
autem est illud, siue *ἠπορίσθησαν* est, siue, vt creditur,
ἀπορίσθησαν: *Μὴ δὲ δὴ ἴδω δὴ ἀπορίσθησαν, ἀπορίσθησαν μὲν ἄλλοι*
id igitur non fecisse ipsos; sed infirmissimo tempo-
ætatis, aut obsecutos amico cuidam, aut vna alicuius
quem primùm audiissent, oratione captos, de rebus
incognitis iudicasse, & ad quamcumque disciplinam
quali tempestate delati essent, ad eam tamquam
saxum

faxum, adhæsisse. Porro eandem stultitiam eleganter exagitavit Lucianus in dialogo qui *de aspektion* inscribitur. & multò grauius Origenes lib. primo *de doctrina*. Sed Cicero (eius enim causa hæc suscepta & instituta oratio est) ita hac de re loquitur: *Nam quod dicunt, omnia se credere ei quem iudicent fuisse sapientem: probarem, si idipsum rudes & indocti iudicare potuissent. Statuere enim, qui sit sapiens, vel maximè videtur esse sapientis, sed ut potuerunt, omnibus rebus auditis, cognitis etiam reliquorum sententiis, iudicauerunt: aut re semel audita, ad vnius se auctoritatem contulerunt.* Ex his posterius verbis cum appareret, aut nullam sententiam effici, aut eam, quæ quodammodo cum ipsius Ciceronis mente pugnaret: visum est homini eruditissimo, & alioqui in sanandis eiusmodi vulneribus felicissimo, ita legi debero. *Sed ut potuerunt, omnibus rebus auditis, cognitis etiam reliquorum sententiis, iudicare: ita, re semel audita, ad vnius se auctoritatem contulerunt;* quam ego correctionem eò probare deterreo; quòd Cicero, si ita legamus, fateri videbitur, eos tanta de re iudicare potuisse, si omnium sententias audiissent, aut rudes & indocti erant. non igitur poterant, ne auditis quidem & cognitis omnium sententiis, iudices idonei esse. Quocirca alio modo corrigendum arbitror: nempe ita, ut pro *potuerunt*, legamus *potuerint*: pro illo *aut*, substituamus, non *ita*, sed *an*: totam autem comprehensionem interrogando efferamus, ad hunc modum: *Sed, ut potuerint: omnibus rebus auditis, cognitis etiam reliquorum sententiis iudicauerunt, an, re semel audita, ad vnius se auctoritatem contulerunt?* Ita enim duobus modis eorum iudicium reprehendetur. quòd neq. iudicare potuerunt, cum rudes & indocti essent: &, ut eos potuisse demus (ea enim vis inest in his

at. Mureti
via Lektion
LIII
28

verbis, ut potuerint) non tamen cognouerunt omnium sententias: sed in dicta causa condemnatis aliis, vni auctoritatem sunt secuti. de rebus autem neque auditis neque cognitis recte iudicare nemo quamlibet sapiens possit.

Ciceronis locus ex Isocrate, ut videtur, imitatur.

CAPVT XIX.

ISOCRATES cum Euagoræ laudationem ad Nicoclem eius filium mitteret, principio vsus est pereleganti, valdeque ad ornandum ac commendandum munus suum accommodato. putare enim se dixit, si quis eorum quæ hîc fiunt, sensus ad mortuos perueniret, nihil posse ipsi Euagoræ accidere optatius, quam ut res ab ipso præclare ac fortiter gesta eloquentis alicuius hominis voce, ut ipsarum dignitas posceret, celebrarentur. non erat autem dubium, quin plurimi facturus esset filius id, quod ipsi patri, de quo omnibus modis ornando cogitabat, probatum iri existimaret. per bono igitur, perque apposito argumento vsus est rhetor ille, cum, cuius laudes oratione sua complexurus erat, eius ipsius ea de re, quatenus licebat, iudicium ac sententiam protulit. Vidit id, qui Isocratis libros diu in deliciis habuerat, multaque de floribus illius corollas sibi texuerat, Tullius. itaque cum in senatu ageretur de Ser. Sulpicij statua, quam pedestrem statui oportere censeret: eandem illam Isocrateam rationem adhibuit: ut non immerito credi possit, cum Isocratis locum ipsi tum in mentem fuisse. Vtriusque verba ponam, ut conferre liceat.

Isocrates, ἡγιστάμην Ευαγόραν, εἴ τις ὀπίθ' ἀθανάτων τῶν τελευτήσασσάν, ἀπὸ ἐφ' ἑνδαδε γυγνομένων, διμηνῶς μὲν ἀποδέχεται καὶ τὰντα, καὶ χαίρειν ὀρώγῃτα τῶν τε ἀπὸ αὐτῶν ὀφεισθέντων

καὶ οὐ μὴ ἀποφραγέται: πάλιν δ' αὖ ἐπὶ πλείοις χά-
 ρασι ἔχουσιν ἢ τοῖς ἄλλοις ἀπαιτοῦν. & quæ sequuntur. Cice-
 ro, *Mibi autem recordanti Ser. Sulpicij multos in nostra
 familiaritate sermones, gratior illi videtur, si quis est sen-
 su in morte, aenea statua futura, & ea pedestris magis,
 quam inaurata equestris.* Subiicit deinde vterque ora-
 tor rationes, quibus verisimile efficiat, cum illorum
 fuisse sensum, de quibus honestandis agebatur.

De quodam loco è secundo De finibus, neque Manutij,
 neque Victorij sententiam veram videri.

CAPUT XX.

CICERO lib. secundo De finibus aduersus Epi-
 curi sententiam disputans, qui in constituendis,
 conseruandisque amicitijs suam quemque vtilitatem
 sequi debere affirmauerat: cum aliis argumentis vti-
 tur ad eam opinionem labefactandam, tum hoc quo-
 que: quod ista ratione suas quisque possessiones plu-
 tis facere deberet, quam amicos: cum ex illis vberes
 certique plerumque fructus, ex his damna & mole-
 stia non parum sæpè capiantur. His autem verbis
 Torquatum, quem ab Epicuro dicentem fecerat, al-
 loquitur: *Num igitur vtiliorem tibi hunc Triarium putas
 esse posse, quam si tua sint Puteolis gramina?* quæ verba
 iam pridem diligenter ponderans Paulus Manutius
 iudicauerat, aliquid vitij subesse in voce, *gramina*:
 ostenderatq. se suspicari, pro *gramina* legendum pra-
 dia. Multis annis post, P. Victorius lib. vi. Variarum
 lectionum, vulgatam scripturam defendere conatus
 est, planeque pronunciauit, eam mendo carere.
 Duobus autem argumentis id probat. primùm, quod
 gramen non tantum valeat certam herbam, quam
 ἄριστον Græci vocant, sed alias etiã ostendat, ex quibus
 scenum

at. Manuti
 via Lectiones
 LIII
 25

fœnum cogitur. deinde, quòd Cicero lib. secundo
 De Natura deorum de eadem re disputans, ita sen-
 pserit: *Prata & arua, & pecudum greges diliguntur* ubi
 modo; quòd *fructus ex his capiuntur*. Mihi difficile
 arduum videtur, à duobus eiusmodi hominibus de-
 sentire: quorum utriusque, ut debeo, plurimi faci-
 alterum etiam incredibiliter diligo. sed tamen qua-
 quod de se fortissimus ille Troianorum apud Ene-
 pidem dicit, — φίλῳ λέγειν τ' ἀλλήδης αἰεὶ κ' ἐ-
 πῆς πέφυκ' ἀνῆρ, non possum reticere, quid mihi vi-
 deatur. Primum igitur, cur Victorij sententiam non
 probem: pòst cum Manutio agemus. Quid igitur
 homo eruditissimus Victorius? Gramen proprie que-
 dem esse eam herbam, quam Græci ἀγρόν vocant
 interdum tamen id nomen patere latius, ita ut con-
 plectatur eas omnis herbas è quibus cogitur fœnum:
 quod quidem ita esse, nemo nescit, norum dumtaxat,
 qui Latinarum literarum penitus rudes non sint.
 fœnum esse oporteret, si quis, qui tractaret literas, ad
 hanc rem doctore egeret. Sed illud quoque intelli-
 gendum est, quod Victorius, causæ, ut opinor, sen-
 uiens, omisit dicere, hoc posteriore modo, gramina
 nomine solos uti poëtas: idque eadem licentia, qua
 Notum pro quolibet vento, pro qualibet arbore pi-
 num interdum, aut abietem dicunt. quam licentiam
 numquam sibi sumpsissent, qui soluta oratione scri-
 bebant: & minimè omnium, nisi fallor, Cicero. nam
 quod in eius scriptis nusquam hoc nomen legitur, nisi
 hic, dubio & controuerso loco, id etsi tantum valere
 non debet, ut hæc vox propterea expungatur: (multa
 enim sunt apud Cicero. nem singularia, & magna pars
 librorum ipsius intercidit) non immeritò tamen,
 cum præsertim alia concurrant, scripturam reddi-
 derit

derit suspectiorem. Victorius certè, quem ego libenter auctorem ac duce[m] sequor, hoc argumento vitur, ut è quodam loco ex epistolis deleat vocem, *fugacitatem*. Non postulo tamen, ut hoc mihi in numerum procedat. nam ipse quoque quandam hoc loco vocem reponere cogito, quam nusquam præterea apud Ciceronem reperiri arbitror. id me magis mouet, quòd graminis nomen pro illo toto genere herbarum præteritum, quibus exiccatis & aridis ad pastionem animalium vitur, apud solos poetas lego. Deinde, ut satis hoc è Ciceronis consuetudine dici posse demus: insulsa tamen & illepida erit oratio. hoc enim denique dicit Cicero: *Num igitur vitiliorem tibi hunc Triarium esse posse putas, quàm si tua sint Puteolis herbae?* At, dices: præta hoc loquendi genere intelligit. *Et* potest cuiquam persuaderi, Ciceronem tam contortè locutum, ut, cum vitet præta dicere, noluerit ea suo nomine appellare, gramina maluerit: ut qui audirent, legerentve, pro graminibus herbas, pro herbis præta accipere necesse haberent? Nam locum quem è primo De Natura deorum adduxit Victorius, quid valere ad illam scripturam confirmandam crediderit, nescio: ego, qui eam impugno, eum ipsum locum valdè facere à me puto. Etenim si ita dixisset Cicero; *Gramina, & arua, & pecudum greges diliguntur isto modo, tacerem, quiescerem, verbum amplius non adderem: nullo modo de scripturæ illius integritate dubitarem. nunc quid ait? Prata, & arua, & pecudum greges & cetera. nempe igitur, ut hic præta suo nomine expressit, ita illic quoque, si præta dicere voluisset, præta dixisset, non gramina. rectè igitur iudicauit Manutius, locum hunc vitio non carere. illud minus rectè: quod sine auctoritate vetusti codicis, *pradia*, pro, *gramina*,*

M 5

mina,

at. Manutius
 Lectio
 LIII
 25

mina, substituendum putauit. Ego in quibusdam
 veteribus libris ita scriptum reperio: *Num igitur
 viliores tibi hunc Triarium putas esse posse, quam suum
 Puteolis granaria?* atque hæc postrema vox ita etiam
 quibusdam olim excusis legitur. quæ scriptura cum
 absurdi nihil habeat, cur ei quæ vulgo recepta est, re-
 teponenda non sit, non video. nihil enim prohibet
 Torquatam hunc granaria quæpiam Puteolis, è quo
 bus magnos fructus perciperet, habuisse.

*Qui fuerint Aristotelis libri De philosophia, quòdque
 eorum argumentum. Illustratus locus è primo libro*

Ciceronis De natura deorum.

CAPVT XXI.

VELLEIUS, qui apud Ciceronem De natura
 deorum Epicuri partes tuetur, principio dispo-
 sitionis suæ, veterum philosophorum super ea re sen-
 tentias enumerando perceret: credo, ut cum alias
 omnes aut refellisset, aut illuisset, constitueret eam
 quam sequebatur. Ibi de Aristotele ita loquens in-
 ducitur: *Aristoteles in tertio De philosophia libro multa
 turbat, à magistro Platone non dissentiens.* & quæ sequuntur
 quem locum declarans Petrus Marsus, homo, ut
 illis temporibus, non contemnendus, multa etiam
 iam tum notauit, de quibus, tanquam nouis, & à se
 primum animaduersis, multi hodie sibi placent: si
 igitur libros Aristotelis De cælo tertium De philoso-
 phia librum vocari putat: & ut stultam opinionem
 suam, quoquo modo poterat, confirmaret, errorem
 ut sit, errore cumulat, librorum eius philosophi ridicu-
 lum quendam ordinem à commentus. primum enim
 De philosophia librum ait esse libros τ μ τ ν ρ
 secundum, libros ϕ ν σ τ θ ι κ λ μ ν ξ η θ ι κ λ μ
 tertium, libros de cælo

celo. quam ineptiam pluribus verbis exagitare nihil opus est. id modo admonerem non abire fuerit, scripsisse Aristotelem libros tres, quibus nomen fecerit, *περὶ ἀρετῆς, ἢ περὶ φιλοσοφίας*, quibus complexus erat ea quae in sermonibus à Platone acceperat, itemque non nulla Pythagorae dogmata. Numerum librorum à Laetio accepimus: qui in indice scriptorum Aristotelis ponit, *περὶ φιλοσοφίας α β γ*. Ipsemet autem eorum meminit lib. primo De animo, his verbis: *Ὁμοίως ἢ ἐν τοῖς περὶ φιλοσοφίας λεγμένοις διαρίθην*. quae verba exponit Simplicius: *περὶ φιλοσοφίας νῦν λέγει, τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς ἀπὸ ἐκ τῆς Πλάτωνος ἀναγεγραμμένα συνήσια, ἐν αἷς ἰσορεῖ τὰς τε Πυθαγορείους, καὶ Πλατωνικὰς περὶ τῶν δόξων*. ex his autem facile cognosci potest error illorum qui apud Ciceronem legebar. *A magistro Platone vno dissentiens.*

Ciceronis è tertio De natura deorum locus ex Aristotele expressus. CAP. XXII.

SEMPER existimaui ea quae libro tertio De natura deorum Cicero Cottam dicentem facit, ut ostendat in diis virtutem inesse non posse, deprompta esse ex Aristotele. Sed ut de hoc meo iudicio ceterorum iudicium faciam, hoc loco utriusque verba proponam. Ita ergo loquitur Cotta: *Quid enim? prauitiam ne Deo tribuimus? quae constat ex scientia rerum bonarum & malarum, & nec bonarum nec malarum. Cui mali nihil est, nec esse potest, quid huic opus est delectu bonorum & malorum? quid autem ratione? quid intelligentia? quibus vitimur ad eam rem, ut apertis obscura assequamur. at obscurum Deo nihil potest esse. Nam iustitia, quae suum cuique distribuit, quid pertinet ad Deos? hominum enim societas & communitas, ut vos dicitis, iustitiam*

nt. Mureti
ria Lektionen
LII
28

iustitiam procreavit. temperantia autem constat prave
 tendis voluptatibus corporis: cui si locus in calo est,
 etiam voluptatibus. nam fortis Deus intelligi qui potest
 dolore, an in labore, an in periculo? quorum Deum nihil
 tingit. Apud Aristotelem autem libro x. De moribus
 ad Nicomachum hæc leguntur: Πράξεις ἢ πάθη
 νεῖμαι χρεῶν αὐτοῖς; πότρεα τὰς δικαίας; ἢ γελῶσι φαῖνται
 συναλλαπόντες, καὶ ᾤδονται δίκαια ἀποδιδόντες, καὶ ἄλλοι
 πικρῶντα; ἀλλὰ τὰς ἀνδρείας; ἢ ὑπομένοντες τὰ φοβερά, καὶ
 δυνάοντες, ὅτι χαλόν; ἢ τὰς ἐλευθέρους; τίνι δὲ δόσαντες
 πρῶτον; ἢ καὶ αὐτοῖς ἔσαι νόμισμα, ἢ τι τρίτον; εἰ δὲ σὺ
 τί ἂν εἶεν; ἢ φορπκὸς ὁ ἔπαινος; ὅτι ἐκ ἔχου φαίνας
 θυμίας. διεξιῶσι δὲ πάντα, φαίνοισι ἂν τὰ ἀπὸ τὰς ἀρετῶν
 μικρὰ καὶ ἀνάξια θεῶν. quanquam autem inter virtutes
 que orationem non ita magna est dissimilitudo, longè
 tamen aliud Cortæ, aliud philosophi consilium fuit.
 ille enim sceleratè & impiè efficere vult, nullam
 alijs generis in diis inesse virtutem. hic cum docere
 vellet, τὰς θεωρητικὰς τῶν ἀρετῶν præstare τὰς ἀρετὰς
 καὶ, ostendit has humiliores esse & abiectiores, quam
 ut in diuinam naturam convenirent. Præclare autem
 Platonicus, omnes omnino virtutes in Deo inesse dice-
 bant, sed longè alio modo, quàm in hominibus: nec
 proπερὶ ἀειμαρκίας, καὶ ἀκρίβειας, nobis quidem nihil aliud
 certius atque exploratius debet, quàm Deum esse
 principium ac finem omnium virtutum, bonorum
 que ad eò omnium: ipsum solum verè ac per se bo-
 num: cetera eò tantum bona, quòd ab ipso profici-
 scuntur, ad eundemque referuntur.

Locus à Miloniana cum duobus Demosthenis vno,
altero Lysia comparatus.

CAP. XXIII.

CALLIDE & ingeniosè locutus est Cicero in Miloniana, cum illuc venisset, ut fatendum esset, Clodium à seruis Milonis occisum fuisse. nam qui prospiceret, rem ipsam per se odiosam esse (nemo enim ferè est, qui ad cædis mentionem non exhorrescat, & auerteretur eum, à quo illa perpetrata dicitur) noluit eam suo ac proprio nomine appellare; sed eam orationi suæ sententiam intexuit, quæ ad auertendum odium, & ad facinus ipsum excusandum cogitari potuit aptissima. *Fecerunt, inquit, serui Milonis, quod suis quisque seruos in tali re facere voluisset.* neque enim non satis ex eo intelligitur, occisum Clodium: sed asperitas rei tollitur, mitigatur quidem certè, cum cogitat quisque, se quoque idem facturum fuisse, si in tale discrimen incidisset. Omnes enim facillè ignoscant, cum quis quid fecit, quod ipsi quoque fecissent. Vnus est autem in re quidem & dissimili & dispari, sed tamen vsus est eadem sententia Demosthenes in oratione aduersus Midiam. Se enim dicit, contumelios affectum à Midia, id fecisse, quod eorum qui iudicabant quisque sibi faciendum esse duxisset. *Εγὼ δὲ ὅπως αὐτὸ ἄλλο ἕκαστος ὑβριστεῖται προσέξει, τὸ αὐτὸ ἐπινοῶ.* Idem artificium adhibuit subtilissimus oratorum Lysias in oratione quam scripsit ei qui Erasthenem quendam in vxore sua deprehensum occiderat, non enim aperte ac simpliciter dicit, eum à se interfectum, sed consecutum ea quæ legibus constituta essent in eos qui talia facienda facerent. *ἕτως, inquit, ὡς ἄνθρωπος ἐκείνου τέτων ἐπὶ χεῖρ, ὡς περὶ καὶ νόμος κελεύει τὸς τὰ τοιαῦτα πράττοντας.*

Illustrati

ut. Mureti
ria Lectione
LII
25

FURORUM illum quo correpta est Dido, cum cognosset, captum iam esse Æneæ abeundi consilium, ut magis exprimeret optimus poëtarum, comparavit eam cum duobus, qui sæpè in tragediis ferrentes inducebantur, Pentheo & Oreste. noti autem sunt illius versus:

*Eumenidum veluti demens videt agmina Pentheo,
Et solem geminum, & duplices se ostendere Thebas,
Aut Agamemnonius scenis agitatus Orestes,
Armatam facibus matrem & serpentibus atris
Cum fugit, vlticèsq; sedens in limine Diræ.*

ac Seruius eorum exemplorum utrumque à Pacuvio sumptum esse dicit, qui furem induxit Pentheum, idemque fecerit Orestem sedentem in Apollinis templo, neque audentem egredi: quod comitatus furis matris umbra limen templi obsideret. neque sine infuasi iuerim, potuisse Virgilium hoc à Pacuvio sumere. mihi tamen nescio quo modo verisimilius sit, hausisse eum ex ipsis fontibus, atque ex Æschylo poetius, & Euripide, quàm è Pacuvio, ornamenta operis suo quæsisse. apud Euripidem quidem in Bacchis ita loquitur Pentheus:

*Καὶ μὲν ὄρα ν μοι δύο μὲν ἡλίους δοκῶ
Διοτὰς ἢ Θήβας.*

*Videre videor iam duos soles mihi,
Duplicesque Thebas.*

apud Æschylum autem in Eumenidibus ea spectantur, quæ Latinus poëta de Oreste perstringit. aut igitur à Græcis illa repetiit, aut à Pacuvio, qui eas, quas nominavi, fabulas verterat.